

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

การปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเองของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
กลุ่มไผ่อำเภอสนามชัยเขต ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา
Relying on Themselves Adhering to the Philosophy of Self-Sufficiency Economy
of Bamboo Community Enterprise Member at Tha Kradan Sub District in
Sanam Chai Khet District of Chachoengsao Province

อัญชัญ อยู่สะบาย (Anchan Yusabay)* เบนจามาศ อยู่ประเสริฐ (Benchamas Yooprasert)**

บำเพ็ญ เขียวหวาน (Bumpen Keowan)***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไผ่อำเภอสนามชัยเขต (2) ความรู้ความเข้าใจการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเอง (3) การปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเอง (4) การพึ่งตนเองของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน และ (5) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเองของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไผ่อ.สนามชัยเขต

ประชากรที่ศึกษา คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไผ่อำเภอสนามชัยเขต ต.ท่ากระดาน อ.สนามชัยเขต จ.ฉะเชิงเทรา จำนวน 118 ราย ศึกษาจากประชากรทั้งหมดโดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด

ผลการวิจัยพบว่า (1) สมาชิก เกือบทั้งหมดเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 54.31 ปี เรียนจบประถมศึกษา มีประสบการณ์การปลูกไผ่เฉลี่ย 11.13 ปี สองในสามเป็นสมาชิก 7-9 ปี และเฉลี่ย 7.10 ปี ส่วนมากเป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. สมาชิก เกือบทั้งหมดเคยเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 29.77 ไร่ รายได้เฉลี่ยเดือนละ 23,880 บาท มีหนี้สินเฉลี่ย 57,306 บาท มีระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากแหล่งต่าง ๆ ในภาพรวมระดับมาก โดยได้รับข้อมูลจากสื่อจกกรรมมากที่สุดจากการประชุม (2) สมาชิก เกือบทั้งหมดมีความรู้ความเข้าใจการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเองในระดับมากที่สุด (3) สองในสามมีการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (4) สมาชิก ส่วนมากมีการพึ่งตนเองตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมากที่สุด (5) มีปัญหาในภาพรวมระดับน้อยที่สุด ข้อเสนอแนะเจ้าหน้าที่ควรส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ ควรสร้างช่องทางสื่อสารให้มีความหลากหลาย และควรส่งเสริมให้เยาวชนรุ่นใหม่เข้าร่วมกิจกรรมกับครอบครัวและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มากขึ้น

คำสำคัญ การปฏิบัติ เศรษฐกิจพอเพียงต่อการพึ่งตนเอง วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไผ่อำเภอสนามชัยเขต

* นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช un_anchan@hotmail.com

** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช yoobench@hotmail.com

*** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช bumpen.keo@stou.ac.th

Abstract

The purposes of this research were to study (1) socio-economic circumstance of Bamboo Community Enterprise Members in Sanam Chai Khet District (2) knowledge and understanding in relying on themselves adhering to the philosophy of self-sufficiency economy (3) relying on themselves adhering to the philosophy of self-sufficiency economy (4) relying on themselves by Community Enterprise members (5) problems and suggestions for guidelines about relying on themselves adhering to the philosophy of self-sufficiency economy of Bamboo Community Enterprise Members in Sanam Chai Khet District.

The population in this study was a number of 118 members of Bamboo Community Enterprise in at Tha Kradan Sub-District in Sanam Chai Khet District of Chachoengsao Province. The study was conducted with all of them without random sampling. Instrument was interview. Data was analyzed by frequency distribution, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation and interpretation as of identified criteria.

From research results, finding were as follows. (1) Almost all of the community enterprise members were male with the average age at 54.31 years. They completed primary school having the average experience in bamboo cultivation for 11.13 years. Two-thirds of them joined membership for 7-9 years. Their average length of community enterprise membership was 7.10 years. Most of them were customers of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives. All of community enterprise members used to participate in meeting, training, seminar and study visit relating to self-sufficiency economy. Almost all of them owned their agricultural area and also rented land. Their average occupied area was 29.77 rai. Their average monthly income was 23,880 baht. Their average debt was 57,306 baht. In overall, community enterprise members received updated information on self-sufficiency economy from various sources at high level. They received from activity media in the meeting at the highest level. (2) Almost all of community enterprise members gained knowledge and understanding in relying on themselves adhering to the philosophy of self-sufficiency economy at the highest level. (3) Two-thirds of them were found followed relying on themselves adhering to the philosophy of self-sufficiency economy at the highest level. (4) Most of community enterprise members relied on themselves adhering to the philosophy of self-sufficiency economy at the highest level. (5) In terms of problem of community enterprise members in relying on themselves adhering to the philosophy of self-sufficiency economy, it was found overall problem was at the lowest level. In terms of suggestion, they proposed promotion of participatory learning management process by authorities regularly, building diverse communication channels and enhancing new generation youth to join activity with family including with community enterprise group more often.

Keywords: Relying on Themselves Adhering to Self-Sufficiency Economy, Bamboo Community Enterprise, Sanam Chai Khet District

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

บทนำ

แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันที่สำคัญตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 คือการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่ทิศทางการเติบโตในรูปแบบใหม่ ที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็ง โดยสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการ โดยเฉพาะวิสาหกิจชุมชนขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งจัดตั้งตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 มีเจตนาที่จะส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การเสริมสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการบริหารจัดการ และการรวมกลุ่มในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีนโยบายให้กรมส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติหน้าที่เป็นเลขานุการคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้วิสาหกิจชุมชนมีศักยภาพทั้งด้านการผลิตและการบริหารจัดการ สามารถเชื่อมโยงการทำงานร่วมกัน ยกย่องเชิดชูเกียรติ เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ผลงานเด่นของวิสาหกิจชุมชนที่เป็นต้นแบบที่ดี

สำนักงานเกษตรอำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้รับมอบนโยบายและเล็งเห็นความสำคัญในการสนับสนุนให้เกษตรกรในอำเภอสนามชัยเขต รวมกลุ่มพัฒนาอาชีพเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัว จึงสนับสนุนและประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเกิดความรู้ความเข้าใจ และรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีเกษตรกรหลายกลุ่มองค์กรที่ขอจดทะเบียนวิสาหกิจ ซึ่งในวันที่ 13 ธันวาคม 2548 สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไผ่อำเภอสนามชัยเขตได้ขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อช่วยเหลือและทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันของสมาชิกผู้ปลูกไผ่ โดยหลังจากจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไผ่อำเภอสนามชัยเขตมีการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้เกิดเครือข่ายสมาชิก สมาชิกมีความเข้มแข็งและเกิดผลงานเป็นที่ประจักษ์ทั้งผลงานกลุ่มและผลงานรายบุคคล นอกจากนี้ยังได้รับการจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป สอดคล้องกับเจตนารมณ์พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไผ่อำเภอสนามชัยเขต จึงได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนอำเภอสนามชัยเขต เป็นวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับอำเภอ ประจำปี พ.ศ. 2555

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจศึกษาการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเองของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไผ่อำเภอสนามชัยเขต ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติในการส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนในอำเภอสนามชัยเขต และอำเภอใกล้เคียง ตลอดจนพัฒนาคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น สามารถพึ่งตนเองได้ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไผ่อำเภอสนามชัยเขต ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเองของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไผ่อำเภอสนามชัยเขต ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

3. เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเองของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไผ่อำเภอสนามชัยเขต ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา
4. เพื่อศึกษาการพึ่งตนเองของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไผ่อำเภอสนามชัยเขต ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา
5. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเองของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไผ่อำเภอสนามชัยเขต ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไผ่อำเภอสนามชัยเขต ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 118 ราย ศึกษาจากประชากรทั้งหมด โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างลักษณะคำถามแบบปลายปิดปลายเปิด คำถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ทดสอบความเชื่อมั่นจากกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรที่ศึกษาจำนวน 20 คน ในเขตอำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น 0.811 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด

ผลการวิจัย

สภาพทางสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนเกือบทั้งหมดเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 54.31 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา สมาชิกวิสาหกิจชุมชนเกือบครึ่ง (ร้อยละ 43.3) มีประสบการณ์การปลูกไผ่ระหว่าง 10-14 ปี โดยมีประสบการณ์ปลูกไผ่เฉลี่ย 11.13 ปี และมีประสบการณ์การปลูกไผ่ต่ำสุดไม่ต่ำกว่า 4 ปี สมาชิกวิสาหกิจชุมชนสองในสาม (ร้อยละ 66.1) มีระยะเวลาเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 7-9 ปี โดยมีระยะเวลาเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 7.10 ปี สมาชิกวิสาหกิจชุมชนทั้งหมดเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนมาก (ร้อยละ 75.4) เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด เคยเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง

สภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

สมาชิกวิสาหกิจชุมชน เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 86.4) มีพื้นที่ทางการเกษตรเป็นของตนเองและเช่า มีขนาดพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 29.77 ไร่ มีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 23,880 บาท และหนี้สินเฉลี่ย 57,306 บาท

แหล่งข้อมูลและระดับการรับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียง

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียง จากแหล่งต่าง ๆ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยได้รับจากสื่อกิจกรรมมากที่สุดจากการประชุม รองลงมาคือสื่อบุคคลได้รับข้อมูล

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

ข่าวสารมากที่สุดจากคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน น้อยที่สุดคือสื่อมวลชนได้รับข้อมูลข่าวสารมากที่สุดจากการวิทยุโทรทัศน์

ความรู้ความเข้าใจการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเอง

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนมาก มีความรู้ความเข้าใจการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเองของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในระดับมากที่สุด ในประเด็นดังนี้

1. ด้านความพอประมาณ พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้ความเข้าใจมากที่สุดในการดำเนินการทำบัญชีครัวเรือน และกิจกรรมที่ช่วยลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน รองลงมาคือ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ และความรู้ความเข้าใจน้อยที่สุดในการนำเทคโนโลยีมาใช้

2. ด้านความมีเหตุผล พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้ความเข้าใจมากที่สุดในการใช้จ่ายแบบพอดี ไม่ฟุ้งเฟ้อ การวางแผนกิจกรรม และการลดละเลิกอบายมุข รองลงมาคือ เหตุผลการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อประหยัดต้นทุนและแรงงาน และมีความรู้ความเข้าใจน้อยที่สุดในประเด็นเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้

3. ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้ความเข้าใจมากที่สุดในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม การอบรม ศึกษาหาความรู้ ดูงาน ช่วยให้มีความพร้อมรับต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ รองลงมาคือ การปฏิบัติตามหลักศาสนาและการเข้าร่วมกิจกรรมงานประเพณีของท้องถิ่นช่วยให้ท่านมีจิตใจที่เข้มแข็ง เกิดความรักสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ และน้อยที่สุดจากการวางแผนและการนำไปปฏิบัติเป็นการสร้างภูมิคุ้มกัน เช่น การวางแผนการใช้จ่าย- การออมทรัพย์ การวางแผนการผลิตและการตลาด เป็นต้น

การปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนสองในสาม มีการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมากที่สุด ในประเด็นดังนี้

1. ด้านความพอประมาณ สมาชิกฯ ทั้งหมดมีการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น ไม่ซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย ไม่เที่ยวเตร่ ฯลฯ รองลงมาคือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความพยายามลดรายจ่ายในครัวเรือนโดยการปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภค และการปฏิบัติตามน้อยที่สุด คือการทำผลิตภัณฑ์ใช้เองในครัวเรือน เช่น น้ำยาล้างจาน แชมพู สบู่ ฯลฯ

2. ด้านความมีเหตุผล สมาชิกฯ ทั้งหมดมีการนำเศษวัสดุไปใส่ หลุม โคนกอไม้ เพื่อลดการให้น้ำในช่วงฝนทิ้งช่วง รองลงมาคือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีการเสริมรายได้ โดยการเลี้ยงสัตว์/ปลูกพืชตามฤดูกาล นอกเหนือจากการผลิตไม้ การรวบรวมลำต้นที่ตัดแต่งออกจากกอไปจำหน่าย และการปฏิบัติตามน้อยที่สุดคือการกู้เงินมาลงทุนในการผลิตและสามารถชำระหนี้ได้ตรงตามกำหนดเวลา

3. ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี สมาชิกฯ มีการวางแผนอนาคตของคนในครอบครัว เช่น มีการออมทั้งที่เก็บเงินไว้เองหรือฝากกับสถาบันการเงิน และมีการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มไม่เอาถ่านมาช่วยเซต อย่างสม่ำเสมอ เช่น ประชุม อบรม ศึกษาดูงาน ฯลฯ รองลงมาคือ มีการจัดหาแหล่งน้ำที่เพียงพอสำหรับการปลูกไม้ในหน้าแล้ง เช่น บ่อ สระ ระบบน้ำ ฯลฯ และการปฏิบัติตามน้อยที่สุด คือการทำบัญชี เช่น บัญชีฟาร์ม บัญชีครัวเรือน เพื่อตรวจสอบรายรับ-รายจ่าย

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

4. **ด้านเงื่อนไข การมีองค์ความรู้** สมาชิก มีการนำเอาภูมิปัญญาการปลูกไผ่จากสวนที่ประสบความสำเร็จมาปรับใช้ เช่น การคลุมโคนกอ การใช้ปุ๋ยน้ำชีวภาพ วิธีการเก็บเกี่ยวและการตัดแต่งกอ ฯลฯ และมีการศึกษางาน/พัฒนาอาชีพให้ก้าวหน้าด้วยวิธีการเข้ารับการอบรม สัมมนา ดูงาน และการปฏิบัติตามน้อยที่สุดคือ มีการติดตามข่าวสารการผลิต การตลาด และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการผลิตไผ่จากสื่อต่าง ๆ

5. **ด้านเงื่อนไข การมีคุณธรรม** สมาชิก ให้คำปรึกษาและยอมรับฟังความคิดเห็นของคนในครอบครัวและผู้อื่น และมีการประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละ ไม่เอารัดเอาเปรียบสังคม และการปฏิบัติตามน้อยที่สุดคือ ปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาหรือประเพณีท้องถิ่นในการดำเนินชีวิต

การพึ่งตนเองตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนมากมีการพึ่งตนเองตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมากที่สุด ในประเด็นดังนี้

1. **การพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยี** สมาชิก มีการใช้เทคโนโลยีถูกหลักวิชาการ โดยการใส่ปุ๋ยในการผลิตไผ่ มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม โดยการใช้เลียมสำหรับแทงหน่อไผ่ และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นจากผู้รู้มาปฏิบัติ ด้วยการคลุมหน่อ การผลิตไผ่นอกฤดู สมาชิก มีการพึ่งตนเองน้อยที่สุดในการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาช่วยในการกระบวนการผลิตไผ่ เพื่อลดต้นทุนการผลิต แรงงาน และ เวลา เช่น การวางระบบน้ำในแปลง

2. **การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ** สมาชิก มีการเก็บออมเงินฝากไว้ใช้ในอนาคตกับกลุ่มหรือสถาบันการเงิน รองลงมาคือ มีการประกอบอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้แก่ครอบครัว เช่น ปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์ และมีการพึ่งตนเองน้อยที่สุด ในการผลิตของใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อลดค่าใช้จ่ายในครอบครัว เช่น น้ำยาล้างจาน

3. **การพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ** สมาชิก มีการใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด เช่น ทำปุ๋ยหมักจากเศษใบ กิ่ง ก้านไผ่ นำใบไผ่มาคลุมโคนกอไผ่เพื่อรักษาความชื้น รองลงมาคือ มีการใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่นในการผลิตเป็นหลัก เช่น ดินพันธุ์ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ฯลฯ และมีการพึ่งตนเองน้อยที่สุด คือ มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกหญ้าแฝกป้องกันการพังทลายของดิน

4. **การพึ่งตนเองด้านจิตใจ** สมาชิก รู้สึกมีความสุขในการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มไม่อาภอ - สนามชัยเขต เช่น กิจกรรมประชุมสมาชิกสามัญประจำปี งานปีใหม่ งานประกวด ฯลฯ อีกทั้งเป็นที่ปรึกษาปัญหาและหาแนวทางแก้ไขให้แก่สมาชิกในครอบครัวได้ นอกจากนี้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนยังได้เข้าร่วมประเพณีของท้องถิ่นได้อย่างสม่ำเสมอ เช่น งานสงกรานต์ งานลอยกระทง งานบุญกลางบ้าน ฯลฯ และมีการพึ่งตนเองน้อยที่สุดคือ มีจิตใจที่เข้มแข็งพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก เช่น สามารถแก้ปัญหาเบื้องต้นในการจัดหาแหล่งน้ำเมื่อเกิดภัยแล้งได้

5. **การพึ่งตนเองด้านสังคม** สมาชิก ทั้งหมดเคยนำผลผลิตเอื้อเพื่อแบ่งปันให้กับเพื่อนบ้าน และบริจาคทรัพย์เพื่อกิจกรรมสาธารณะกุศล รองลงมาคือ มีการเสียสละเวลาไปร่วมงานของชุมชนในการพัฒนาต่าง ๆ และมีการพึ่งตนเองน้อยที่สุดคือ เคยไปช่วยจัดทำแปลงปลูกไผ่หรือให้ความรู้แก่เพื่อนบ้านและเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

ปัญหา และข้อเสนอแนะของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนต่อการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเอง

ปัญหา

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมากกว่าครึ่ง มีปัญหาในระดับน้อยที่สุดในการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเอง ตามประเด็นดังนี้

1. ด้านความพอประมาณ สมาชิกฯ หนึ่งในสามมีปัญหาการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นการทำผลิตภัณฑ์ใช้เองในครัวเรือน รองลงมาคือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาการลดต้นทุนการผลิต เช่น การหมักปุ๋ยจากเศษซากวัสดุไม้ที่เหลือจากการผลิต และมีปัญหาการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นน้อยที่สุด เช่น ไม่ซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย ไม่เที่ยวเตร่ ฯลฯ

2. ด้านความมีเหตุผล สมาชิกฯ ส่วนน้อยมีปัญหาการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็น การลด ละ เลิก ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข เช่น การพนันบอล หวยใต้ดิน เล่นไพ่ ฯลฯ รองลงมาคือ มีปัญหาการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการผลิต เช่น การให้น้ำไฟด้วยการใช้สายยาง/การวางระบบน้ำ และมีปัญหาน้อยที่สุดคือ มีปัญหาการพิจารณาต้นทุนเพื่อลงทุนในการผลิตและสามารถชำระหนี้ได้ตรงตามกำหนดเวลา แต่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนทั้งหมดไม่มีปัญหาในประเด็นความรู้ในการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ การนำเศษวัสดุไปใช้คลุมโคนกอไม้ เพื่อลดการให้น้ำในช่วงฝนทิ้งช่วง

3. ด้านความการมีภูมิคุ้มกันที่ดี สมาชิกฯ ส่วนน้อยมีปัญหาการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็น การทำบัญชี เช่น บัญชีฟาร์ม บัญชีครัวเรือน เพื่อตรวจสอบรายรับ-รายจ่าย รองลงมาคือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาการรับรองมาตรฐานสินค้าปลอดภัย GAP ไม้ และมีปัญหาน้อยที่สุดคือ มีปัญหาการจัดหาแหล่งน้ำที่เพียงพอสำหรับการปลูกไม้ในน้ำเลี้ยง เช่น บ่อ สระ ระบบน้ำ ฯลฯ แต่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนทั้งหมดไม่มีปัญหาในประเด็นการวางแผนอนาคตของคนในครอบครัว เช่น มีการออมทั้งที่เก็บเงินไว้เองหรือฝากกับสถาบันการเงิน และการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มไม้เอาเถาสนามชัยเขต เช่น ประชุม อบรบ และศึกษาดูงาน ฯลฯ

4. ด้านเงื่อนไขการมีองค์ความรู้ สมาชิกฯ ส่วนน้อย มีปัญหาการติดตามข่าวสารการผลิต การตลาด และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการผลิตไม้จากสื่อต่างๆ แต่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนทั้งหมดไม่มีปัญหาในประเด็น การศึกษางานและพัฒนาอาชีพให้ก้าวหน้าด้วยวิธีการเข้ารับการอบรม สัมมนา ดูงาน และไม่มีปัญหาการนำเอาภูมิปัญญาการปลูกไม้จากสวนที่ประสบความสำเร็จมาปรับใช้ เช่น การคลุมโคนกอ การใช้ปุ๋ยน้ำชีวภาพ วิธีการเก็บเกี่ยวและการตัดแต่งกอ ฯลฯ

5. ด้านเงื่อนไขการมีคุณธรรม สมาชิกฯ ส่วนน้อย มีปัญหาปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาหรือประเพณีท้องถิ่นในการดำเนินชีวิตเช่น ถือศีล 5 เข้าวัด ฟังธรรม การละหมาด เป็นต้น แต่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนทั้งหมดไม่มีปัญหาในประเด็นการประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละ ไม่เอาเปรียบเบียดเบียน การให้คำปรึกษาและยอมรับฟังความคิดเห็นของคนในครอบครัวและผู้อื่น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนร้อยละ 13.79 เสนอแนะให้เจ้าหน้าที่ควรจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ เช่น การทำผลิตภัณฑ์ใช้เองในครัวเรือนควรมีกิจกรรมสร้าง

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

แรงจูงใจส่งเสริมการรวมกลุ่มกันผลิต ลงทุน และแบ่งสัดส่วนนำไปใช้หรือจำหน่ายตามความเหมาะสม รองลงมา คือ ควรสร้างช่องทางการสื่อสารให้มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น เว็บไซต์กลุ่ม เพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูล และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และควรส่งเสริมให้เยาวชนรุ่นใหม่เข้าร่วมกิจกรรมกับครอบครัวและกลุ่มให้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานราชการ ควรสนับสนุนกิจกรรมเสริมรายได้โดยการให้ความรู้และสนับสนุนปัจจัยการผลิตพืชและเลี้ยงสัตว์ เจ้าหน้าที่ควรส่งเสริมการอบรม สัมมนาและศึกษาดูงานให้มีอย่างสม่ำเสมอ ควรติดตามและสนับสนุนให้แปลงใหม่ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้รับมาตรฐานสินค้าปลอดภัยทุกแปลง ควรมีที่อ่านหนังสือประจำกลุ่มเพื่อให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้ศึกษาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการผลิตไข่ ควรจัดทำแผนงานโครงการขอรับการสนับสนุนการขุดสระน้ำจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเพื่อให้ง่ายใจสมาชิกที่ประสบความสำเร็จในการลด ละ เลิกอบายมุข ควรมีการยกย่องและเชิดชูเกียรติ นอกจากนี้เพื่อให้เห็นประโยชน์ของการทำบัญชีที่ชัดเจนควรมีการเผยแพร่และสนับสนุนผู้ที่ประสบความสำเร็จจากการนำประโยชน์จากบัญชีมาใช้ และควรส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาจิตใจร่วมกันให้มากขึ้น เช่น จัดอบรมหลักสูตรพัฒนาความคิดและจิตใจ และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนน้อย (ร้อยละ 3.45) เสนอแนะว่าควรสำรวจทำเนียบปราชญ์ชาวบ้านแต่ละด้านให้ชัดเจนเพื่อประโยชน์ในการนำข้อมูลมาใช้

อภิปรายผลการวิจัย

สภาพทางสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีประสบการณ์การปลูกไผ่ระหว่าง 10-14 ปี โดยปลูกมาแล้วไม่ต่ำกว่า 4 ปี สมาชิกฯ สองในสาม มีระยะเวลาเป็นสมาชิกฯ 7-9 ปี มีระยะเวลาเป็นสมาชิกฯ เฉลี่ย 7.10 ปี ซึ่งทั้งหมดเคยเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอาจทำให้สมาชิกฯ ได้เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทำให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกิดความเข้มแข็ง

สภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนเกือบทั้งหมดมีพื้นที่ทางการเกษตรเป็นของตนเองและเช่าเฉลี่ย 29.69 ไร่ รายได้เฉลี่ยเดือนละ 23,880 บาท หรือปีละ 286,560 บาท หนี้สินเฉลี่ยปีละ 57,306 บาท พบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีหนี้สินไม่เกินกว่าค่าเฉลี่ยหนี้สินครัวเรือนเกษตรระดับประเทศจากการเก็บข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งระบุว่า ค่าเฉลี่ยหนี้สินครัวเรือนเกษตรปี 2555/56 ครัวเรือนเกษตรทั่วประเทศมีขนาดหนี้สินเฉลี่ย 76,697 บาทต่อปี สอดคล้องกับผลการวิจัย การปฏิบัติด้านความมีเหตุผลและการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ คือสมาชิกฯ ส่วนใหญ่ มีการกู้เงินเพื่อลงทุนในการผลิตและสามารถชำระหนี้ได้ตรงตามกำหนดเวลา อาจทำให้สมาชิกมีภูมิคุ้มกันในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตมากขึ้น

แหล่งข้อมูลและระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียง

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียง จากแหล่งต่าง ๆ ในภาพรวมระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.45) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อกิจกรรม มากที่สุดจาก

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

การประชุม รองลงมา คือ สื่อบุคคลโดยได้รับข้อมูลข่าวสารมากที่สุดจากคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน น้อยที่สุด คือสื่อมวลชน โดยได้รับข้อมูลข่าวสารมากที่สุดจากการวิทยุโทรทัศน์สื่อดคลองกับสำนักงานเกษตรอำเภอสนมชัยเขต (2555: 5) “เอกสารประกอบการประกวดวิสาหกิจชุมชนดีเด่น ประจำปี 2555” พบว่า วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไผ่อำเภอสนมชัยเขตมีแผนการประชุมที่มีความชัดเจนซึ่งช่วยให้วิสาหกิจชุมชนดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งสอดคล้องกับผลการวิจัย คือ แหล่งการรับข้อมูลข่าวสารที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้รับจากคณะกรรมการวิสาหกิจวิสาหกิจชุมชน และปราชญ์ชาวบ้านมากกว่าแหล่งอื่นอาจเนื่องมาจากการประชุมอย่างสม่ำเสมอของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไผ่อำเภอสนมชัยเขต

ความรู้ความเข้าใจการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเอง

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนเกือบทั้งหมด มีความรู้ความเข้าใจการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเองในระดับมากที่สุดในระดับด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล และด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี อาจเนื่องมาจากสภาพทางสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนทุกคนเคยเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียง จากแหล่งต่าง ๆ ในภาพรวมระดับมาก และส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเองของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเพิ่มขึ้น

การปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนสองในสาม มีการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมากที่สุดในประเด็นการปฏิบัติดังนี้

1. ด้านความพอประมาณ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด มีการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ไม่ซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย ไม่เที่ยวเตร่ มีความพยายามลดรายจ่ายในครัวเรือนโดยการปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภค และมีการทำผลิตภัณฑ์ใช้เองในครัวเรือนน้ำยาล้างจาน แชมพู สบู่ อาจเนื่องมาจากการได้เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ทำให้สมาชิกได้รับความรู้และเกิดแนวคิดในการพัฒนากิจกรรมในครัวเรือนของตนเอง ทั้งการปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ เช่น เป็ด ไก่ ทำให้มีรายจ่ายในครัวเรือนลดลง อีกทั้งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า มีการพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจโดยสมาชิกวิสาหกิจชุมชนร้อยละ 95.8 มีอาชีพเสริมเพิ่มรายได้จากการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ อาจเนื่องมาจากการปฏิบัติในกิจกรรมลดรายจ่ายเกิดเป็นรายได้เสริม

2. ด้านความมีเหตุผล สมาชิกวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด มีการนำเศษวัสดุใบไม้ คูลุมโคนกอไผ่ เพื่อลดการให้น้ำในช่วงฝนทิ้งช่วง และมีการกู้เงินมาลงทุนในการผลิต ซึ่งสามารถชำระหนี้ได้ตรงตามกำหนดเวลา และมีการเสริมรายได้ โดยการเลี้ยงสัตว์/ปลูกพืชตามฤดูกาลนอกเหนือจากการผลิตไผ่ อาจเป็นเพราะสมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้รับความรู้จากคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อนสมาชิก และนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร อย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้น้ำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้กับกิจกรรมของตนอย่างมีเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยพบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีการปฏิบัติในการเข้าร่วมกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไผ่อำเภอสนมชัยเขตอย่างสม่ำเสมอ เช่น การประชุม อบรมและศึกษาดูงาน เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี และการพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยี สมาชิกวิสาหกิจชุมชนทุกคนมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นจากผู้รู้มาใช้ ซึ่งอาจเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อให้สมาชิกเกิดการปฏิบัติเพื่อการพึ่งตนเองที่มากขึ้น

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

3. ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนเกือบทั้งหมด มีการเข้าร่วมกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไผ่อำเภอสยามชัยเขตอย่างสม่ำเสมอ มีการวางแผนอนาคตของคนในครอบครัว เช่น การวางแผนการออมเงิน และมีการทำบัญชี เพื่อตรวจสอบรายรับ-รายจ่าย เนื่องจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชนต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่ม โดยมีการนำประโยชน์จากการจัดทำบัญชีมาใช้ในการวางแผนการประกอบอาชีพและวางแผนอนาคตของคนในครอบครัว เช่น การออมเงินกับสถาบันการเงินและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อลดความเสี่ยงในด้านต่าง ๆ

4. ด้านเงื่อนไข การมีองค์ความรู้ พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนทุกคนได้นำเอาภูมิปัญญาการปลูกไผ่จากสวนที่ประสบความสำเร็จมาปรับใช้ โดยมีการศึกษางานและพัฒนาอาชีพให้ก้าวหน้าด้วยวิธีการเข้ารับการอบรม สัมมนา ฐาน นอกจากนี้ยังมีการติดตามข่าวสารการผลิต การตลาด และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการผลิตไผ่จากสื่อต่าง ๆ มาปรับใช้ เมื่อพิจารณาจึงพบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนทุกคนล้วนมีประสบการณ์ในการปลูกไผ่ไม่ต่ำกว่า 14 ปี ประกอบกับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นสมาชิกตั้งแต่เริ่มก่อตั้งกลุ่ม และทุกคนได้เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ อาจทำให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น อีกทั้งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเกือบทั้งหมดล้วนมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งอาจจะนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนได้

5. ด้านเงื่อนไข การมีคุณธรรม พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนทุกคน มีการให้คำปรึกษาและยอมรับฟังความเห็นคิดเห็นของคนในครอบครัวและผู้อื่น มีการประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละ ไม่เอารัดเอาเปรียบสังคม และมีการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาหรือประเพณีท้องถิ่นในการดำเนินชีวิต

การพึ่งตนเองตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ มีการพึ่งตนเองตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมากที่สุด ตามประเด็นดังนี้

1. การพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยี พบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนทุกคนมีการใช้เทคโนโลยีถูกหลักวิชาการและเหมาะสม โดยมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นจากผู้รู้มาปฏิบัติ อีกทั้งมีการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ มาช่วยในการกระบวนการผลิตไผ่ เมื่อพิจารณาพบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้ใช้น้องความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านจากแหล่งข้อมูลข่าวสาร โดยใช้เหตุผลประกอบในการตัดสินใจเลือกใช้เทคโนโลยีให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ มีความเหมาะสมและตรงต่อความต้องการ เช่น การใช้ระบบน้ำในแปลงไผ่ ซึ่งจะได้ผลผลิตคุ้มค่าต่อการลงทุน ประหยัดแรงงานและเวลา สอดคล้องกับ สุเมธ ตันติเวชกุล (2543: 2) ได้กล่าวถึงการพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยีว่า จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่จึงมีทั้งดีและไม่ดี จำเป็นต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านและเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการของสภาพแวดล้อม ภูมิประเทศ สังคมไทยและควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราเอง

2. การพึ่งตนเองด้านด้านเศรษฐกิจ พบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเกือบทั้งหมดมีการเก็บออมเงินฝากไว้ใช้ในอนาคตกับกลุ่มหรือสถาบันการเงิน ซึ่งมีการประกอบอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้แก่ครอบครัว เช่น ปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์ และมีการผลิตของใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อลดค่าใช้จ่ายในครอบครัว เช่น การทำน้ายาล้างจานใช้เอง อาจเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับสมาชิกสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนทุกคนมีการวางแผนอนาคตของคนในครอบครัวด้วยการออมเงิน

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

3. การพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ จากการศึกษาพบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนเกือบทุกคนมีการใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด เช่น ทำปุ๋ยหมักจากเศษใบ กิ่ง ก้าน ฝั่ นำใบฝั่ มาคลุมโคนกอฝั่เพื่อรักษาความชื้น มีการใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่นในการผลิตเป็นหลัก เช่น ดินพันธ์ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก โดยมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติควบคู่กับการไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกหญ้าแฝกป้องกันการพังทลายของดินสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนร้อยละ 94.9 มีการลดต้นทุนการผลิตด้วยการหมักปุ๋ยจากเศษซากวัสดุที่เหลือจากการผลิต

4. การพึ่งตนเองด้านจิตใจ พบว่าสมาชิกวิสาหกิจทุกคนสามารถเป็นที่ปรึกษาปัญหาและหาแนวทางแก้ไขให้แก่สมาชิกในครอบครัวได้ อีกทั้งมีการเข้าร่วมประเพณีของท้องถิ่นได้อย่างสม่ำเสมอ เช่น งานสงกรานต์ งานลอยกระทง งานบุญกลางบ้าน และมีจิตใจที่เข้มแข็งพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลก เช่น สามารถแก้ปัญหาเบื้องต้นในการจัดหาแหล่งน้ำเมื่อเกิดภัยแล้งได้ อาจเนื่องมาจากการได้ทำกิจกรรมกลุ่ม กระบวนการกลุ่มอาจทำให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ทำให้เป็นที่ปรึกษาได้ และเมื่อมีปัญหาสามารถปรึกษาผู้รู้ได้

5. การพึ่งตนเองด้านสังคม จากการศึกษาพบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนทุกคนเคยนำผลผลิตแบ่งปันให้กับเพื่อนบ้าน มีการบริจาคทรัพย์เพื่อกิจกรรมสาธารณะกุศล อีกทั้งมีการเสียสละเวลาไปร่วมงานของชุมชนในการพัฒนาต่างๆ พร้อมทั้งเคยไปช่วยจัดทำแปลงปลูกฝั่หรือให้ความรู้แก่เพื่อนบ้านและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของกลุ่มฝั่อำเภอสนามชัยเขต เนื่องจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชนทุกคนอาจมีความผูกพัน มีความรักสามัคคี มีความช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เพราะสมาชิกวิสาหกิจชุมชนทุกคนมีการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ

ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนต่อการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเอง

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนเกือบครึ่งมีปัญหาในระดับน้อยที่สุดต่อการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเอง พร้อมทั้งมีข้อเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่ควรส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ ควรสร้างช่องทางการสื่อสารให้มีความหลากหลายมากขึ้น และควรส่งเสริมให้เยาวชนรุ่นใหม่เข้าร่วมกิจกรรมกับครอบครัวและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มากขึ้น

ความเชื่อมโยงระหว่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน โดยมีความสอดคล้องกันคือสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีการปฏิบัติตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาก จึงมีการพึ่งตนเองได้มาก วิสาหกิจชุมชนกลุ่มฝั่อำเภอสนามชัยเขตอาจมีความเข้มแข็งมาก ซึ่งเกิดจากการที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนทั้งหมดได้นำเอาหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน การมีความรู้และคุณธรรม และส่งผลให้เกิดการพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจ และด้านสังคมในระดับที่สอดคล้องกัน

ความเชื่อมโยงระหว่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับปัญหาการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีความสอดคล้องกัน เนื่องจากมีการปฏิบัติตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีมากที่สุด ในด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน การมีความรู้และคุณธรรม ปัญหาที่พบของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนจึงมีน้อย ซึ่งในประเด็นการทำผลิตภัณฑ์ใช้เองใน

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

ครัวเรือนมีปัญหาสูงสุด (ร้อยละ 31.4) อาจเนื่องมาจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอาศัยอยู่ห่างไกลจากตัวอำเภอสนามชัยเขตและไม่มีผู้นำหัวเชื้อผลิตภัณฑ์มาจำหน่าย และมีปัญหาน้อยสุด (ร้อยละ 2.5) คือการจัดหาแหล่งน้ำที่เพียงพอสำหรับการปลูกไผ่ในหน้าแล้ง อาจเนื่องมาจากมีเงินออมยังไม่เพียงพอ และยังไม่คุ้นต่อการกู้เงินเพื่อลงทุนในการจัดหาแหล่งน้ำ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะต่อวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไผ่อำเภอสนามชัย

- 1) ควรสนับสนุนสมาชิกวิสาหกิจชุมชนให้เข้าร่วมกิจกรรมการประชุม อบรม สัมมนา ศึกษาดูงานให้ต่อเนื่อง เพราะมีผลต่อการปฏิบัติเพื่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) ควรนำข้อมูลข่าวสารความรู้แจ้งต่อสมาชิกทุกครั้งที่มีการประชุมหรือการจัดเวทีเรียนรู้ และควรสร้างช่องทางการสื่อสารให้มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น เว็บไซต์กลุ่ม
- 3) ควรสนับสนุนกิจกรรมการลดรายจ่ายของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนให้มีความพอเพียงและพึ่งตนเองได้ เพื่อนำไปสู่กิจกรรมสร้างรายได้ที่ยั่งยืน
- 4) ควรยกย่องและเชิดชูเกียรติสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการลด ละ เลิกอบายมุข
- 5) ควรส่งเสริมและสนับสนุนการนำองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปฏิบัติใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และควรทำทะเบียนปราชญ์ชาวบ้านแต่ละด้านให้ชัดเจน
- 6) ควรจัดกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ให้สม่ำเสมอ และส่งเสริมให้เยาวชนรุ่นใหม่มีส่วนร่วมกับกิจกรรมของครอบครัวและวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไผ่อำเภอสนามชัยเขตมากขึ้น เพื่อสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืน
- 7) ควรส่งเสริมกิจกรรมการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การปลูกหญ้า การทำปุ๋ยหมักจากใบไผ่

2. ข้อเสนอแนะต่อกรมส่งเสริมการเกษตร

- 1) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรเข้าร่วมกิจกรรมการประชุม อบรม สัมมนา และศึกษาดูงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไผ่อำเภอสนามชัยเขตอย่างสม่ำเสมอ
- 2) ควรมีบทบาทเพิ่มขึ้นในการเป็นผู้ประสานงานผู้นำกลุ่ม ผู้นำชุมชน และเครือข่ายต่างๆ เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้และการปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เกิดการพึ่งตนเอง
- 3) ควรสนับสนุนกิจกรรมเสริมรายได้โดยการให้ความรู้และสนับสนุนปัจจัยการผลิตพืชและเลี้ยงสัตว์ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนให้เกิดความยั่งยืนพึ่งตนเองได้
- 4) ควรนำข้อมูลจากผลการวิจัย ได้แก่ สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง การปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเองของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ไปใช้ในการวางแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไผ่อำเภอสนามชัยเขต

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาปัจจัยความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไผ่อำเภอสันตผดที่มีผลต่อการปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต่อไป
- 2) ควรศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไผ่อำเภอสันตผด
- 3) ควรศึกษาการบริหารจัดการตลาดที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไผ่อำเภอสันตผด
- 4) ควรศึกษาการจัดสรรผลประโยชน์ และการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไผ่อำเภอสันตผด

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2552). คู่มือการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร.
- สำนักงานเกษตรอำเภอสันตผด. (2555). "เอกสารประกอบการประกวดวิสาหกิจชุมชนดีเด่น" (อัดสำเนา)
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรุงเทพมหานคร 21 เซ็นจูรี่
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2543). การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. วารสารข้าราชการ, 45, (2) : 1-6.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2549). หลักธรรม หลักทำ ตามรอยยุคลบาท (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- อภิรักษ์ พันธเสน และคนอื่น ๆ. (2550). "โครงการศึกษาวิจัยเพื่อจัดทำดัชนีชี้วัดภาวะเศรษฐกิจและสังคม โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี